

КАТЕГОРІЯ «КОНВЕНЦІОНАЛЬНА КОМУНІКАТИВНА СТРАТЕГІЯ» В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті висвітлено зарубіжні підходи до запровадження і реалізації конвенціональної комунікативної стратегії при реалізації функцій державного управління. Наголошено на досвіді створення структурних підрозділів при урядах зарубіжних держав для реалізації конвенціональної комунікативної стратегії, через яку формується довіра населення до органів влади. Виокремлено функції державного управління, які ефективно вирішуються засобами конвенціональної комунікативної стратегії, її методи та очікувані результати, які притаманні зарубіжним державам.

Ключові слова: державне управління, комунікації, стратегії, конвенціональна комунікативна стратегія, функції державного управління.

В статье освещаются зарубежные подходы к внедрению и реализации конвенциональной коммуникативной стратегии при реализации функций государственного управления. Акцентируется внимание на опыте создания структурных подразделений при правительствах зарубежных государств для реализации конвенциональной коммуникативной стратегии по которой формируется доверие населения к органам власти. Выделяются функции государственного управления, которые эффективно решаются средствами конвенциональной коммуникативной стратегии, ее методы и ожидаемые результаты, которые присущи зарубежным государствам.

Ключевые слова: государственное управление, коммуникации, стратегии, конвенциональная коммуникативная стратегия, функции государственного управления.

The article highlights foreign approaches to the introduction and implementation of conventional communication strategy for the realization of the functions of government. The focus is on the experience of creating structural units with foreign governments to implement conventional communicative strategies through which is formed the trust of the population to the authorities. Stand out functions of public administration, which effectively solved by means of conventional communication strategies, methods and expected results, which are inherent in foreign countries.

Key words: public management, communications, strategy, conventional communication strategy, the functions of government.

Постановка проблеми. У державному управлінні стратегії застосовуються для: удосконалення системи професійного навчання державних службовців; формування мовленнєвої компетенції і компетентності державних службовців; виконання державними службовцями завдань професійно-комунікативної діяльності у сфері державного управління тощо та забезпечення функції державного управління – комплектація кадрами. Фактично не розглядаються стратегії, які б забезпечували функцію мотивації та функцію контролю. Проаналізовані наукові джерела продемонстрували, що при використанні тлумачень стратегії в державному управлінні домінують визначення, притаманні менеджменту, політології, психології та економіці. Тлумачення стратегій

співпадає з функціями держави і розглядаються як планування та план дій, дії щодо досягнення цілей. Окрім того, стратегія розуміється як засіб та напрям діяльності. Утім попри велику кількість наукових досліджень недостатньо висвітленими є теоретико-методологічні аспекти характеристики стратегій за їх складовими, а також вплив теоретичних підходів щодо категорії «стратегія» на практичну діяльність у державному управлінні при реалізації функцій державного управління. Зокрема, це стосується конвенціональної комунікативної стратегії при реалізації функцій державного управління.

Отже, виокремлюються *невирішені раніше наукові завдання досліджуваної проблеми:* у вітчизняній

науці та практиці державного управління не виокремлюється і не розробляється конвенціональна комунікативна стратегія (ККС), яка є невід'ємною складовою побудови взаємовідносин держави і суспільства на принципах інклюзивності та транспарентності і знижує ризик виникнення суспільних конфліктів. *Практичні завдання дослідження* – на основі аналізу зарубіжного досвіду продемонструвати роль і місце ККС в реалізації функцій державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У багатьох дослідженнях, які стосуються комунікації, стратегії комунікації ідеться про складові, методи, форми, види, класифікації, засоби реалізації комунікацій. Є дослідження, у яких ідеться про місце комунікацій як процесу в реалізації функцій державного управління. Втім, практично не використовується розуміння комунікативних стратегій. Так, науковці [1] в цьому контексті виокремлюють *змістовну стратегію*, яка створює покрокове змістовне планування досягнення мети в купі з розрахунком ресурсів (правил і засобів) для кожного кроку. *Комунікативна стратегія* розуміється як розроблення згідно зі змістом цілей, правил, оргресурсів і послідовності комунікативних дій, яких притримується учасник комунікації. Комунікативні стратегії розрізняють за тими цілями, які вони переслідують: *конвенціональна* – згода, заключення договорів у ситуації конфлікту або підтримка договору/конвенції; *конфліктна* – виявлення неузгодженостей, акцентуація на неузгодженостях учасників комунікації для того, щоб створити конфлікт або підтримати, розбурхати вже існуючий конфлікт; *маніпулятивна* – захват змістовного простору комунікації для того, щоб нав'язати учаснику комунікації свою комунікативну стратегію і, відповідно, своє бачення реальності.

Визначається, що *конвенціональна комунікативна стратегія* забезпечує комунікацію між різними сегментами комунікаційного середовища крізь цілу низку консенсусів – конвенцію, тобто змістовний договір у середовищі певному сегменті або цілого суспільства. Змістом конвенціоналізації є деліберативний процес – процес діалогу у сфері публічної політики, заснованої на колективній роботі з комунікативним простором. Завдання конвенціональної комунікативної стратегії тексту або промови – забезпечити комунікацію між різними сегментами комунікаційного середовища – аудиторії або промови (зокрема це стосується як цілого суспільства, так і його сегментів), і через цілу низку консенсусів отримати, як результат, – конвенцію, тобто такий змістовний договір у певному сегменті або в суспільстві в цілому, який дозволить, з одного боку, втілювати в життя суто практичні завдання (реалізувати який-небудь проект), з іншого боку, виробити певну структуру комунікаційного середовища, яке дозволить відтворювати конвенціональний комунікаційний процес у майбутньому і протистояти маніпуляційним комунікаціям [2].

Деякі фахівці розглядають комунікації з позицій їхнього соціального впливу, а, відповідно,

і впливу на реалізацію певних функцій державного управління. Це тлумачиться з позицій змін, що відбувається в людях, і в наслідок впливу з боку інших людей [3]. Відзначається, що процес соціального впливу припускає таке поведіння однієї людини, що має своїм наслідком або метою зміну того, як інша людина поводить, що вона почуває або думає стосовно якогось стимулу. Таке твердження є сталим тривалий період часу [4].

Метою даної статті є виокремлення функцій державного управління, які потребують ККС, методів її реалізації та очікуваних результатів від ККС на підставі аналізу зарубіжних джерел. Відповідно визначаються і *завдання статті*: продемонструвати відмінність категорій «комунікація», «комунікаційна стратегія», «конвенціональна комунікативна стратегія»; систематизувати думки науковців щодо інституційної функції ККС в контексті державного управління.

Виклад основного матеріалу. Lucia PORCU (Іспанія) зазначає, що за основу формування ККС береться міжфункціональний стратегічний підхід. Такий підхід заснований на визначенні ресурсів, вкладених у створення сегментованих баз даних та реструктуризації організації, щоб побудувати глибоку, орієнтовану на споживача адміністративну послугу, конвенціональну комунікативну стратегію. Вважається, в такі комунікації потрібні інвестиції. Тільки якщо вони інвестуються, то можна говорити про те, яким чином ККС вплинула на реальну поведінку людей, і це дає можливість оцінити переваги, досягнуті у фінансовому плані [5]. Це не лінійний процес, а «крос-функціональний процес», який передбачає, що всі департаменти і зовнішні агентства повинні працювати разом у плануванні та управлінні всіх етапів відносин [5]. Таке визначення охоплює багатовимірний характер концепції ККС, розрізняючи чотири основні аспекти: «один голос», інтерактивні комунікації, крос-функціональне планування, вигідні довгострокові відносини. «Один голос» представляє ядро інтеграції, оскільки передбачає чітку доставку інформаційних повідомлень через усі інструменти комунікацій. З цієї причини, як зазначають фахівці, загальна стратегія повинна уніфікувати зв'язки з громадськістю. «Інтерактивність» необхідна тому, що ККС претендує встановити постійний діалог між організацією та її елементами, включаючи всі зацікавлені сторони. Такий діалог будеться на зобов'язаннях і довірі, які є наслідком і результатом спілкування. Таке інтерактивне спілкування може представляти «відсутній шматок» у відносинах при будівництві справжніх і міцних відносин із зацікавленими сторонами протягом поточного діалогу. При «крос-функціональному плануванні» точкою відліку є організація в цілому. Інтеграція є конкурентною перевагою, яка може оптимізувати співвідношення між повідомленнями, каналами і приймачами інформації, а не тільки для координації різних елементів комплексу взаємовідносин. Це важливо у зв'язку з тим, що

повідомлення можуть надходити з усіх підрозділів, а не тільки від певного відділу. ККС повинні має заохочувати крос-функціональне планування і сприяти діяльності організації в цілому. «Прибуткові довгострокові відносини» - це інтерактивне спілкування на рівні корпоративних, маркетингових та інших комунікацій призводить до довгострокових відносин. Отже, вважається, що ККС має бути глибоко стратегічним, спрямованим на реальні досягнення довгострокових цілей.

Brenton Holmes (Австралія) наголошує, що у теорії і практиці державного управління все частіше ставиться завдання розміщення громадянина в центрі міркувань політиків. Громадянин розглядається не тільки як мета спілкування, але й і як агент процесу взаємодії [6]. Відзначається що такі поняття, як «співтворчість» і «спільне виробництво» з'явилися, щоб зробити опис систематичної розбудови сталого співробітництва між державними установами, неурядовими організаціями, громадами та окремими громадянами. План реформування державної служби австралійського уряду (APS) в 2010 р. ґрунтувався саме цих поняттях [6]. Справжня участь в «спільному виробництві» політики і послуг вимагає великих зрушень у культурі та діяльності державних органів. Це вимагає від державних службовців нових навичок, як інструментів реалізації ККС, від переговорників і співробітників. А від громадян вимагає орієнтацію на розбудову суспільних благ, готовність брати активну участь, використовуючи всі можливості, необхідні для участі в спільному виробництві. Це високі вимоги, особливо якщо громадяни роз'єднані і деякі групи у складі населення стають ізгоями [6].

Втім, вважається, що ефективна державна служба, орієнтована на громадянина, потребує політичної підтримки для організації справжнього процесу впливу громадян на прийняття рішень, щоб *Front line* державних службовців і фахівців, і громадян були зацікавлені у взаємодії всіх сторін державного управління. У такій взаємодії мають бути зацікавлені і державні службовці нічого рівня і Міністри, і керівники агентств, на які покладено велику відповідальність у побудові взаємовідносин [6].

Chatham House (Королівський інститут міжнародних справ, Великобританія) у документах, що відображають результати досліджень щодо комунікативних стратегій, у тому числі ККС, зазначається, що гарний зв'язок при реалізації функцій державного управління є і функцією і доказом ефективного управління. В умовах демократії інформативне і прозоре спілкування має важливе значення для підтримки продуктивних і міцних відносин між виконавчою, законодавчою, судовою владою та електоратом. Такий зв'язок має конституційне значення. Зазначається, що демократичний процес може бути зруйновано, якщо зв'язок неширий, недостатній або неповний [7]. Стратегічні комунікації також підтримують ще один важливий «стратегічний товар» – вплив.

Стратегічний вплив цілком залежить від ефективної координації всередині і поза урядом з метою досягнення національних стратегічних цілей. Враховуючи центральне місце впливу у національної стратегії, створення стратегічного способу інформування має бути властиве стратегічному плануванню, підготовки політики та її реалізації [7].

Акцентується увага на тому, що стратегічні комунікації найкраще реалізуються через діяльність нероздільної, окремої, центральної структури – «Управління зі стратегічних комунікацій». Фахівці вважають, що це необхідно, оскільки виробляється, контролюється та координується стратегічний підхід до комунікації, яка є невід'ємною частиною кожного держдепартаменту і на кожному рівні національної політики і стратегії. Це стосується культивування стратегічної культури комунікацій, а не розбудови і створення великої кількості формальних структур. Такий підхід, як твердять фахівці, сприятиме необхідні зміни в існуючій практиці [7]. Це означає створення самопідтримуваної і повторюваної системи, яка дозволяє обмін інформацією та досвідом за участю керівників, комунікаторів, агентів і зацікавлених сторін. У кожній ситуації, центр діяльності стратегічних комунікацій буде залежати від характеру та спрямованості кризи або стратегії, аудиторії та наявних коштів щоб впливати або добитися змін. На високому політичному рівні «власність на комунікації», організовану таким чином, життєво важлива, оскільки запропонований варіант управління має бути забезпечений належними ресурсами і побудований на основі стратегії довіри, яка досягає через діяльність уряду [7]. Стратегічні комунікації повинні бути помітні з самого початку в діяльності кожного державного відомства, в низці напрямків. По-перше, має бути розуміння високого рівня щодо широких наслідків запровадження ККС. По-друге, потрібно уникнути чутливості до можливості різних інтерпретацій і *implica* політики уряду в різних прошарках населення. По-третє, потрібно усвідомлення необхідності цілеспрямованого впливу, необхідного для досягнення консенсусу та підтримки для будь-якого державного рішення. По-четверте, мають бути визначені зацікавлені сторони та групи, чия підтримка буде необхідна для виконання заданих національних стратегічних цілей і політики уряду. Отже, на думку фахівців, ККС – це органічна і важлива частина політики та стратегічного процесу на найвищому рівні. Вона є загальною особливістю всієї діяльності на всіх рівнях державного управління. Саме основне, що ефективна ККС – це двосторонній процес, який передає реакції і думки різних аудиторій, що беруть участь у взаємовідносинах держави і суспільства. ККС розглядають, як вихід за межі медіа повідомлень від державної служби. Вона використовується для того, щоб допомогти розробити цілеспрямовану кампанію поведінкових або соціальних змін.

При цьому зазначається, що стратегічні комунікації не додаткове доповнення до стратегії.

Вони мають бути адаптовані, щоб служити стратегічним політичним завданням, поставленим в будь-який момент часу. Якщо їх використувати вчасно, вони можуть знизити потребу в більш напористих діях. Вважається, що замість того, щоб обмежуватися дворівневою підтримуючою роллю громади для пісating, як окремого і сталого підходу до національної стратегії розвитку, комунікації мають розглядатися як фактор, що сприяє національній стратегії. Вони, щоб бути дійсно національними, повинні відображати не тільки державну політику і виконавчі повідомлення, але й бути національним спілкуванням, яке сприймається і схвалюється різними верствами суспільства [7].

UNDP (United Nations Development Programme) звертає увагу на побудову ККС, яка дає можливість побудувати певну модель відповідей посадових осіб на виникаючі нагальні питання. При цьому сама комунікація розуміється як типова поведінка людини; як обмін сигналами (слова або поведінка) серед двох акторів: той, хто сприймає повідомлення іншого, хто відправляє [8]. Акцент при реалізації ККС робиться меті спілкування державного управління та державної адміністрації, яке спрямоване на громадянське суспільство. А державні адміністрації завжди піддаються оцінці громадянським суспільством. У цьому вважається і є сутність інституційної взаємодії і зв'язку [8]. Ключовим елементом цього виду зв'язку є зв'язок між державною адміністрацією та громадянином, а саме державне управління повинне служити громадянам [8]. ККС цьому сенсі означає бути на боці громадянина в сенсі бачення ситуації, а розповіді про адміністрацію для громадянина через повідомлення має перетворити громадян від пасивних отримувачів рішень в активних і мотивованих гравців. Зв'язок має бути відповіддю на потребу розширення прав громадян, зміни відносин з громадянами та бізнесом [8]. Як відзначають спеціалісти, важливою відмінністю ККС є те, що вона об'єднує різні рівні комунікацій, які розроблені політичними партіями, політичними організаціями, установами, соціальними асоціаціями, громадськими організаціями, університетами та іншими структурами на всіх рівнях державного управління [8]. Отже, така комунікація має бути відповіддю на нові виклики щодо громадянських прав населення з метою налагодження діалогу, а також сприяти проектуванню відносин з громадянами та адміністрацією через діалог [8].

Російські фахівці вважають, що у напрямку реалізації функцій державного управління основною має стати конвенціональна комунікативна стратегія, підґрунтям якої є діалог влади, суспільства та бізнесу. Головним завданням ККС, у їх розумінні, є забезпечення комунікації між різними сегментами комунікаційного середовища, досягнення змістовного договору, який дозволяє втілювати в життя практичні завдання, а також створювати структури

комунікаційного середовища, здатні протидіяти маніпуляційним комунікаційним стратегіям [9]. Йдеться про прийняття стратегій розвитку на рівні регіонів і держави, які можуть бути успішно реалізовані тільки у структурі ККС, оскільки остання є основою для формування атмосфери довіри в суспільстві, благодатного середовища для здійснення публічної політики, відкритої дискусії в мас-медіа [9].

Інші фахівці, які також досліджують конвенції в Росії відзначають значення комунікаційної стратегії в реалізації низки функцій державного управління при: вирішенні суспільних конфліктів; формування позитивних установок в суспільній думці; публічній комунікації; зв'язку з громадськістю в формування громадянської відповідальності; зростанні ролі засобів масової комунікації; організації інститутів масової комунікації; розробці стратегії для державної політики в цілому [10]. Наголошується на тому, що конвенція, як комунікативна стратегія і конкретна конвенція – різні сторони стратегічного планування в державі. Перша – загальний принцип комунікації в державі, друга – принцип роботи з майбутнім на рівні державного управління. У той же час, стратегічне планування є можливим тільки в межах конвенціональної комунікативної стратегії, якщо йдеться про державні стратегії [10].

Таким чином, узагальнюючи зарубіжний досвід, щодо використання категорії «конвенціональна комунікативна стратегія» при характеристиці і описі реалізації функцій державного управління можна зробити наступні висновки. ККС використовується для реалізації низки функцій державного управління: комунікація між всіма сегментами державного управління; протидія маніпуляції; вироблення стратегій розвитку держави / регіонів та інших стратегій; стратегічне планування; розвиток суб'єктів управління; надання адміністративних послуг; побудова взаємодії з громадянами; управління. Методами ККС для реалізації функцій державного управління є: спілкування; діалог; спільна робота; інформування; переговори; вплив; національне спілкування; листування; письмовий зв'язок зрозумілою мовою. Це, на думку зарубіжних спеціалістів має призвести до: формування довіри у суспільстві; створення умов для публічної політики; створення умов для відкритої дискусії в мас-медіа; вирішення суспільних конфліктів; формування позитивних установок в суспільній думці; вирішення суспільних конфліктів; формування позитивних установок в суспільній думці; створення публічної комунікації; формування зв'язків з громадськістю; формування громадянської відповідальності; зростанні ролі засобів масової комунікації; організації інститутів масової комунікації; розробки стратегії для державної політики в цілому; впливу на поведінку людей; взаємодії всіх сторін державного управління; ефективне управління; розширення прав громадян; зміни відносин з громадянами та бізнесом (табл.).

**Категорія «конвенціональна комунікативна стратегія»
в контексті реалізації функцій державного управління: зарубіжні підходи**

Функції державного управління, які виокремлюють зарубіжні фахівці	Методи реалізації ККС	Очікувані результати від запровадження ККС
<ul style="list-style-type: none"> – комунікація між всіма сегментами державного управління; – протидія маніпуляції; – вироблення стратегій розвитку держави / регіонів та інших стратегій; – стратегічне планування; – розвиток суб'єктів управління; – надання адміністративних послуг; – побудова взаємодії з громадянами; – управління 	<ul style="list-style-type: none"> – спілкування; – діалог; – спільна робота; – інформування; – переговори; вплив; – національне спілкування; – листування; – письмовий зв'язок зрозумілою мовою 	<ul style="list-style-type: none"> – формування довіри у суспільстві; – створення умов для публічної політики; – створення умов для відкритої дискусії в мас-медіа; – вирішення суспільних конфліктів; – формування позитивних установок в суспільній думці; – вирішення суспільних конфліктів; – формування позитивних установок в суспільній думці; – створення публічної комунікації; – формування зв'язків з громадськістю; – формування громадянської відповідальності; – зростанні ролі засобів масової комунікації; – організації інститутів масової комунікації; – розробки стратегії для державної політики в цілому; – впливу на поведінку людей; – взаємодії всіх сторін державного управління; – ефективне управління; – розширення прав громадян; – зміни відносин з громадянами та бізнесом

Також, результати аналізу літератури продемонстрували, що для запровадження ККС для реалізації функцій державного управління пропонуються структурні підрозділи: «Управління зі стратегічних комунікацій» та агентство комунікацій. Основними акторами взаємодії держави і суспільства виокремлюються громадянське суспільство і політичні партії. Результатом діяльності цих структурних підрозділів, які формуються на вищому рівні, має стати сформована довіра населення до органів влади всіх рівнів.

Проведене дослідження дало можливість зробити наступні **висновки**. Конвенціональна комунікативна стратегія зменшить опір змінам через процес переговорів та узгодження, дозволить забезпечити стабільний процес реалізації функцій державного управління під час: підтримки структурної політики розвитку регіону; досягнення довгострокових цілей; управління ресурсами

країни; планування і здійснення політики країни; розробка та виконання великомасштабних державних рішень; досягнення глобальних цілей; одержання стратегічної переваги; розміщення продуктивних сил країни; відображення інтересів громади; втілення глобальних ідей розвитку; раціонального використання ресурсів тощо.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі стосуються вироблення теоретичної моделі ККС для України задля ефективної реалізації функцій державного управління, оскільки всі питання конфліктного характеру спочатку виникають у публічній сфері, потім отримують широкий розголос, обговорюються, аналізуються, по ним робляться доповіді, виробляються рекомендації та, як наслідок – вони зі сфери публічної політики переміщуються в сферу конкретних законодавчих і виконавчих рішень, державних програм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дацюк С. Коммуникативные стратегии модулируемых коммуникаций. Тезисы доклада / [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://www.uis.kiev.ua/~_xyz/moderation.html.
2. Бородин Т. В. Социальный диалог: коммуникативные стратеги личностной репрезентации общественных отношений. Дисс. к.ф.н. 2003. Рукопись. Научная библиотека диссертаций и авторефератов disserCat [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.dissercat.com/content/sotsialnyi-dialog-kommunikativnye-strategii-lichnostnoi-reprezentatsii-obshchestvennykh-otno#ixzz28eXeqFVq>.
3. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Социальное влияние: Пер. с англ. – СПб. : Питер, 2001. – 444 с., с. 15.

4. Сидоренко Е. В. Личностное влияние и противостояние чужому влиянию // Психологические проблемы самореализации личности / Под ред. А. А. Крылова, Л. А. Коростылевой. – СПб. : СПбГУ, 1997. – С. 125–141., с. 16.
5. Luc'a PORCU Assistant Lecturer of Corporate Communications. University of Granada. Faculty of Economics and Business Sciences / [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://www.unav.es/fcom/comunicacionysociedad/es/articulo.php?art_id=415.
6. Brenton Holmes. Politics and Public Administration Section. Citizens' engagement in policy making and the design of public services / [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/rp1112/12rp01.
7. Пол Корніш, Джуліан Ліндлі, Клер Йорк. Chatham House / [Електронний ресурс] / Режим доступу : www.chathamhouse.org.
8. United Nations Development Programme (UNDP) / [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.slideshare.net/undpeuropeandcis/the-institutional-communication-of-the-public-administration-approaches-for-an-anti-corruption-communication-campaign>
9. Евгения Когай Ведущее PR-агентство Центральной России ФРОС «Region PR» [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://regionpr.ru/page633.html>.
10. Кондратенко Петр Борисович. Коммуникационная деятельность как организация социального пространства гражданского общества тема диссертации и автореферата по ВАК 22.00.04, кандидат социологических наук Кондратенко Петр Борисович. – Научная библиотека диссертаций и авторефератов disserCat / [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.dissercat.com/content/kommunikatsionnaya-deyatelnost-kak-organizatsiya-sotsialnogo-prostranstva-grazhdanskogo-obsh#ixzz2rxX2tkfO>.

Рецензенти: *Ємельянов В. М.* – д. н. держ. упр., доцент;
Репешко П. І. – к. н. держ. упр., ст. викладач.

© Зарицька І. П., 2014

Дата надходження статті до редколегії 09.10.2014 р.

ЗАРИЦЬКА Інна Павлівна – аспірантка Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, м. Одеса, Україна.

Коло наукових інтересів: державне управління, комунікації, стратегії, конвенціональна комунікативна стратегія.